

DOI: 10.55643/fcaptr.3.50.2023.4039

Тетяна Гудіма

д.ю.н., с.н.с., Державна установа
 "Інститут економіко-правових
 досліджень імені В.К. Мамутова
 Національної академії наук України",
 Київ, Україна;
 e-mail: tsquidima@gmail.com
 ORCID: [0000-0003-1509-5180](https://orcid.org/0000-0003-1509-5180)
 (Corresponding author)

Владислав Камишанський

аспірант, Державна установа
 "Інститут економіко-правових
 досліджень імені В.К. Мамутова
 Національної академії наук України",
 Київ, Україна;
 ORCID: [0000-0003-4220-8339](https://orcid.org/0000-0003-4220-8339)

Received: 10/04/2023

Accepted: 11/05/2023

Published: 30/06/2023

© Copyright
 2023 by the author(s)

This is an Open Access article
 distributed under the terms of the
[Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено дослідженню особливостей правового регулювання систем штучного інтелекту в Україні та на міжнародному рівні з метою визначення подальших шляхів його вдосконалення на національному рівні. Доводиться ефективність відповідних систем у процесі цифрової трансформації зовнішньоекономічної, зокрема зовнішньоторговельної, політики в Україні та на міжнародному рівні. Водночас застосування систем штучного інтелекту у відповідних сферах потребує правового регулювання, зважаючи на можливі ризики зокрема для економічної безпеки країни, прав і свобод людини тощо. Саме тому основна частина наукової роботи присвячена аналізу вже існуючого досвіду країн із відповідних питань.

Визначено, що підходи до правового регулювання штучного інтелекту в країнах є різними (проактивний підхід Європейського Союзу проти реактивного Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії та Сполучених Штатів Америки). На національному рівні формування правового забезпечення систем штучного інтелекту перебуває на початковому етапі й відбувається дуже повільно. На цій підставі обґрунтована доцільність активізації роботи в цьому напрямі, зокрема імплементації норм Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and Amending Certain Union Legislative Acts, COM/2021/206 final у національне законодавство, але з урахуванням успішного досвіду інших країн (зокрема Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії та Сполучених Штатів Америки). Доводиться доцільність уточнення: (1) визначення ключового терміну – «штучний інтелект», зокрема відмежування його від звичайного програмного забезпечення (позиція Чеської Республіки), (2) законодавчих підходів щодо визначення рівня ризику систем штучного інтелекту.

Обґрунтована доцільність існування єдиного національного регулятора в цій сфері та конкретизація його правового статусу. Крім того, доводиться важливість правового регулювання систем штучного інтелекту, розроблених або використовуваних виключно з метою національної безпеки.

Ключові слова: штучний інтелект, правове регулювання, зовнішньоекономічна політика, цифровізація, закон про штучний інтелект, економічна безпека, права людини

JEL Класифікація: F13, F52, K29

ВСТУП

Останнім часом системи штучного інтелекту (далі – ШІ) стають невід'ємною частиною сучасних економічних відносин та все більше отримують підтримку представників державних органів. Інтеграція в різні сфери суспільного життя відбувається настільки стрімко, що країни світу постали перед проблемою розробки відповідного правового забезпечення щодо використання ШІ як інструмента державної політики, зокрема зовнішньоекономічної. Передусім привертає увагу досвід країн Європейського Союзу (ЄС), Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ір-

ландії (Сполученого Королівства), Сполучених Штатів Америки (США) в напрацюванні підходів щодо бачення структури та змісту правового поля, що регулюватиме суспільні відносини, предметом яких є системи ШІ. Можна стверджувати, що сьогодні в згаданих вище країнах розробляються саме підходи, оскільки дієвих нормативно-правових актів, які б детально врегульовували систему відносин із використанням відповідних технологій, поки що не прийнято.

Зазначені обставини було враховано Європейською Комісією в процесі розробки Пропозиції Регламенту Європейського Парламенту та Ради, що встановлює гармонізовані правила щодо ШІ (Закон про штучний інтелект) і вносить зміни до певних законодавчих актів Союзу (Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and Amending Certain Union Legislative Acts, COM/2021/206 final), які розміщено в правовій базі «EUR-lex» (AIA, 2021). В англійськомовних джерелах цей документ отримав скорочену назву «Artificial Intelligence Act». Ним ми також будемо оперувати в межах цього дослідження.

Підходи, закладені в Artificial Intelligence Act, безперечно, мають важливе значення для визначення трендів у правовому регулюванні систем штучного інтелекту в Україні, формування якого перебуває на початковій стадії. Це дає можливість на цьому етапі пропонувати шляхи якомога більшої імплементації норм Artificial Intelligence Act у вітчизняне законодавство, що узгоджуватиметься з концепцією Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і нещодавно набутим статусом країни-претендента на членство в Європейському Союзі. Утім, для формування більш прогресивного законодавства у відповідному напрямі не менш важливим є й досвід інших країн, зокрема Сполученого Королівства та США.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Слід зауважити, що науковий інтерес до проблематики визначення економіко-правової природи ШІ, правового забезпечення його застосування, зокрема в сфері зовнішньоекономічної політики, упродовж останніх років тільки посилюється, що, звісно, пояснюється активною інтеграцією технологій у світову економіку. Різним аспектам штучного інтелекту було присвячено низку праць, авторами яких є іноземні науковці та вітчизняні дослідники. Зокрема, можна виділити наукові роботи Каткової Т. Г. (Katkova T. H., 2020), Костенко О. В. (Kostenko O. V., 2021), Крупчан О., Бурило Ю. (Krupchan O., Burylo Y., 2022), Цяпа С. М. (Tsiapa S., 2021), Ruschemeier H. (Ruscheimer H., 2023), Veale M., Borgesius F. Z. (Veale M., Borgesius F. Z., 2021), Madiega T. A. (Madiega T. A., 2021), Кор М. (Kor M., 2021), Eberz M. (Ebers M., 2021) та інших.

На особливу увагу заслуговує наукова праця Eberz M. та співавторів «The European Commission's Proposal for an Artificial Intelligence Act – A Critical Assessment by Members of the Robotics and AI Law Society (RAILS)» (Ebers M., 2021), у якій представлено стислий аналіз запланованих нововведень у сфері правового регулювання застосування ШІ в Європейському Союзі. У роботі поставлено акцент на нечіткому превентивному ефекті Artificial Intelligence Act та компетенції ЄС, аналізуються: сфери застосування відповідного нормативно-правового акта, заборонені види використання штучного інтелекту, положення про системи ШІ з високим рівнем ризику, зобов'язання провайдерів і користувачів, вимоги до систем ШІ з обмеженим рівнем ризику, взаємозв'язок Artificial Intelligence Act з існуючою правовою базою, а також прогалини в нормативному регулюванні. Не менш цікавою є робота Ruschemeier H. «AI as a challenge for legal regulation – the scope of application of the artificial intelligence act proposal», яка висвітлює критичний погляд автора на правове регулювання систем ШІ Artificial Intelligence Act (Ruscheimer H., 2023). Слід звернути увагу й на роботу Roman V. Yampolskiy «On the Controllability of Artificial Intelligence: An Analysis of Limitations», у якій представлені аргументи та підтверджувальні докази з кількох галузей, що вказують на неможливість повністю контролювати просунутий ШІ, а також висвітлюються наслідки некерованості ШІ щодо майбутнього людства, безпеки й досліджень у сфері ШІ (Yampolskiy R., 2022).

На національному рівні автори наголошують на відсутності правового регулювання ШІ, порівнюють його з програмним продуктом, схожим на комп'ютерну програму, і пропонують його застосування за аналогією з відповідним правовим регулюванням (Klian A., 2022).

Водночас слід констатувати практичну відсутність наукових робіт, присвячених висвітленню сучасних трендів у правовому регулюванні ШІ й на міжнародному рівні, і в Україні. Зазначене зумовило потребу в проведенні поглибленого дослідження.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою цієї статті є проведення порівняльного аналізу правового регулювання ШІ як інструмента цифровізації зовнішньоекономічної політики в Україні та на міжнародному рівні для визначення подальших шляхів удосконалення такого регулювання на національному рівні.

МЕТОДИ

Для досягнення поставленої мети та забезпечення наукової обґрунтованості результатів дослідження використано комплекс загальнонаукових і специфічних методів. Ураховуючи складність і багатоаспектність предмета дослідження, застосовано сучасні методи: аналітико-синтетичний, герменевтичний, порівняльно-правовий, праксеологічний, імітаційно-прогностичний, узагальнення. Застосування аналітико-синтетичного методу дозволило з'ясувати ефективність використання систем ШІ в зовнішньоекономічній, зокрема зовнішньоторговельній політиці та міжнародній торгівлі. Використання герменевтичного, порівняльно-правового методів дозволило проаналізувати та порівняти зміст міжнародних актів і норм, які відображають специфіку правового регулювання відповідних відносин. За допомогою методу узагальнення сформульовано висновки, рекомендації та пропозиції.

РЕЗУЛЬТАТИ

Питання впровадження ШІ в зовнішньоекономічній, зокрема зовнішньоторговельній політиці та міжнародній торгівлі є дискусійним для кожної країни світу. Водночас теза про ефективність ШІ як інструменту цифровізації зовнішньоекономічної політики та відносин, на які спрямована її реалізація (у досліджуваному випадку зовнішньоторговельних відносин) не викликає сумніву.

Загальновизнаним є той факт, що системи ШІ можуть використовуватися для покращення (Ferencz J., López-González J., Oliván García I., 2022): (1) логістики – із їх допомогою можна оптимізувати використання складів (організувати та прогнозувати попит, запаси; підвищувати ефективність ланцюжків поставок і відстежувати рух посилок); (2) процесів транспортування товарів – для оптимізації навігаційного програмного забезпечення, використання вантажного простору та пропускної здатності, а також для аналізу інших факторів, що впливають на транспортний процес у реальному часі; (3) діяльності фінансових установ при обслуговуванні суб'єктів зокрема зовнішньоторговельної діяльності за рахунок більшої автоматизації, персоналізації фінансових послуг, оцінки кредитоспроможності, виявлення шахрайства й зниження витрат на обслуговування клієнтів, оптимізації процесу формування фінансових прогнозів, сприяння дотриманню нормативних вимог і боротьбі з відмиванням грошей, тощо; (4) процесів переказу та простих комунікацій у торгівлі (мовні бар'єри збільшують потенційні ризики для суб'єктів торговельної діяльності та підвищують трансакційні витрати); (5) роботи юристів – при виникненні судових спорів у відповідній сфері відносин (наприклад, «юридичні боти» можуть аналізувати великі обсяги судової практики, заощаджуючи час юристів).

Використання відповідних систем ШІ на митниці для спрощення процедур торгівлі (зокрема виявлення підроблених товарів) може сприяти подальшому скороченню часу на митні процедури, торгових витрат, що виникають на кордоні при оформленні товарів (Banker S., 2017; Snow J., 2020; WCO/WTO, 2019). Яскравим прикладом такої практики є досвід митниці Абу-Дабі, яка 25 листопада 2022 р. запустила нову інтелектуальну систему класифікації та управління тарифами, розроблену в співпраці з Webb Fontaine. Відповідний програмний продукт заснований на ШІ та ІТ-технологіях нового покоління з метою забезпечення кодів гармонізованої системи (Harmonized System Codes) для митних транзакцій (нова система оцифруватиме код для продуктів, імпортованих і експортованих із емірату Абу-Дабі) (ADC, 2022).

Крім того, ШІ також може відіграти важливу роль у зниженні викидів парникових газів, наприклад, у логістичних ланцюжках створення вартості, надаючи розширені дані про вуглецевий слід (Degot C., Duranton S., Frédeau M., Hutchinson R., 2021) і підвищуючи ефективність автоматизованих операцій на транспортних терміналах (Tsolakis N. et al., 2021). Утім, таку ефективність іще належить підтвердити, а враховуючи, що використання ШІ має власний вуглецевий слід (Strubell E., A. Ganesh and A. McCallum, 2019), існує потенціал для врахування відповідної інформації при формуванні аналітики даних щодо покращення впливу логістичної діяльності на навколишнє середовище в довгостроковій перспективі.

У той час як велика увага приділялася тому, як ШІ може допомогти в міжнародній торгівлі, розробці більш ефективних продуктів і стратегій компаній, менше уваги приділялося тому, як ШІ може допомогти урядам у розробці більш

ефективної зовнішньоекономічної, зокрема зовнішньоторговельної політики (за винятком ролі ШІ в досягненні Цілей у сфері сталого розвитку (SDGs). В умовах зростаючої кількості несподіваних подій, що впливають, наприклад, на міжнародну торгівлю (таких як зростання схильності до стихійних лих, кібератак або криз у галузі охорони здоров'я), ШІ може стати корисним інструментом для аналізу даних у реальному часі та надання більш своєчасної й деталізованої інформації для економічних агентів і політиків, а також допомогти розумінню впливу невизначеності чи конкретних потрясінь (Ferencz J., López-González J., Oliván García I., 2022). Окрім технічних аналітичних можливостей (і з погляду інструментів і методів, і людського потенціалу), однією з основних проблем при розробці методів ШІ для реалізації зовнішньоекономічної, зокрема торговельної, політики є складність виявлення та доступу до відповідних наборів даних, які можуть надати інформацію, зокрема для формування моделей торгівлі, і навіть складність забезпечення повноти цих наборів даних. У цьому плані спостерігається прогрес у розгортанні методів машинного навчання з високочастотними даними для відстеження економічної активності в реальному часі (Woloszko N., 2020).

Зважаючи на зазначене вище, деякі країни світу вдаються до розробки законодавства, спрямованого на використання ШІ, у тому числі для його використання при реалізації зовнішньоекономічної, зокрема зовнішньоторговельної, політики та міжнародної торгівлі.

Як уже було зазначено, в Україні ці процеси перебувають на початковій стадії. Зокрема на сьогодні формування інституційних засад ШІ отримало вияв лише в тексті концептуального документа. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні та затверджено план заходів з її реалізації на 2021-2024 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 438-р).

Відповідно до абзацу третього Загальної частини вищенаведеного концептуального документа, ШІ є організованою сукупністю інформаційних технологій, із застосуванням якої можуть виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі ухвалення рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань.

Виходячи з такого визначення, окремі фахівці порівнюють ШІ із програмним продуктом, подібним до комп'ютерної програми. Як наслідок, відповідно до їхньої позиції, правове регулювання штучного інтелекту може застосовуватися за аналогією з регулюванням комп'ютерної програми (зокрема літературного твору) (Klian A., 2022).

Метою Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні є визначення пріоритетних напрямів і основних завдань розвитку технологій ШІ для задоволення прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, побудови конкурентоспроможної національної економіки, удосконалення системи публічного управління.

Першочергові завдання зазначеного концептуального документа такі: імплементація норм, закріплених у «Рекомендаціях щодо штучного інтелекту», які прийняті в червні 2019 року Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD/LEGAL/0449) (Україна, яка є членом Спеціального комітету із штучного інтелекту при Раді Європи, у жовтні 2019 року приєдналася до Рекомендацій Організації економічного співробітництва і розвитку з питань штучного інтелекту (Organisation for Economic Co-operation and Development, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449), за умови дотримання етичних стандартів, передбачених у Рекомендаціях CM/Rec (2020)1, схвалених 8 квітня 2020 р. Комітетом міністрів Ради Європи для держав-членів щодо впливу алгоритмічних систем на права людини, у законодавство України; опрацювання питання відповідності законодавства України установленим Радою Європи керівним принципам щодо розроблення й використання технологій ШІ та гармонізація його з європейським.

Слід зазначити, що Європейський Союз уже значно «просунувся» у відповідному напрямі. Як наслідок, окремі положення національної Концепції на сьогодні втратили свою актуальність, так і не отримавши відповідної реалізації. Зокрема, 21 квітня 2021 року Європейська комісія представила комплексну юридичну пропозицію щодо регулювання ШІ, так званий Artificial Intelligence Act (AIA, 2021). Пропозиція була предметом тривалих і великих консультацій. До 1 червня 2022 року, крайнього терміну подання політичними групами поправок до Artificial Intelligence Act, було подано 3312 поправок. І хоча за словами експертів поточна версія документа не буде остаточною, але він цілком може бути схвалений у 2023 році й набути чинності до 2026 року.

Artificial Intelligence Act спрямований на запровадження багаторівневих вимог до постачальників і користувачів ШІ на основі передбачуваного рівня ризику; водночас програми з мінімальним ризиком залишатимуться в основному нерегульованими, а на програми з «меншим ризиком», такі як чат-боти, поширюватимуться лише вимоги щодо прозорості / повідомлення, програми з «більшим ризиком» підлягатимуть більш комплексній оцінці відповідності перед виходом на ринок. До додатків «підвищеного ризику» належатимуть ті, що ухвалюють рішення у сферах, які

мають значний вплив на життя людей, таких як освіта, кримінальне правосуддя, кредитоспроможність тощо. Нарешті, деякі види використання ШІ будуть повністю заборонені, у тому числі соціальний скоринг і системи віддаленої біометричної ідентифікації в режимі реального часу в публічних місцях (Walmesley-Browne L., 2023).

Держави-члени повинні будуть призначити наглядові органи, що відповідають за виконання законодавчих вимог. Їхня наглядова функція може ґрунтуватися на наявних домовленостях, наприклад, щодо органів з оцінки відповідності або нагляду за ринком, але для цього знадобиться достатній технологічний досвід, а також людські та фінансові ресурси (пункт 5 Пояснювальної записки Artificial Intelligence Act) (AIA, 2021).

Загалом, визначення поняття ШІ, мабуть, є однією з найсуперечливіших тем пропозиції (адже низка поправок до Artificial Intelligence Act стосується саме цього питання). Принагідно зазначимо, що відповідна проблема характерна не лише для Європейського Союзу, але й для інших країн світу, які наразі опікуються питанням розробки та прийняття законодавства про штучний інтелект, зокрема США, Сполученого Королівства та інших.

Відповідно до пункту 1 статті 3 Розділу 1 Artificial Intelligence Act, «система ШІ» (система ШІ) визначається, як програмне забезпечення, яке розроблене з використанням одного або декількох методів і підходів, перелічених у Додатку I, і може для заданого набору цілей, визначених людиною, генерувати такі вихідні дані, як контент, прогнози, рекомендації, або рішення, що впливають на середовище, з яким вони взаємодіють» (AIA, 2021). Серед методів і підходів Додатку I визначено: (а) підходи до машинного навчання, включаючи контрольоване, неконтрольоване та навчання з підкріпленням, із використанням широкого спектра методів, включаючи глибоке навчання; (b) підходи, засновані на логіці та знаннях, включаючи представлення знань, індуктивне (логічне) програмування, бази знань, механізми виведення та дедукції, системи формування міркувань та експертні системи; (с) статистичні підходи, байєсівське оцінювання, методи пошуку та оптимізації. Порівнюючи зазначене вище поняття із запропонованим в абзаці третьому Загальної частини Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, можна дійти висновку про бажання національного законодавця відокремити штучний інтелект від звичайного програмного забезпечення.

Адже, за підходом ЄС, поняття «система ШІ» охоплює майже всі комп'ютерні програми. Єдине, що їх об'єднує, – це те, що вони спрямовані на обробку даних (Mökander J., Axente M., Casolari F., Floridi L., 2022). За позицією вчених та фахівців у цій царині, такий загальний підхід до розуміння сутності відповідного поняття може призвести до правової невизначеності для розробників, операторів та користувачів систем ШІ (Bomhar D., Merkle M., 2021). Багато хто з них асоціює термін «штучний інтелект» насамперед із машинним навчанням, а не з простими процесами автоматизації, у яких запрограмовані правила виконуються відповідно до логічних міркувань. Так чи інакше, для цілей правового регулювання першочергове значення мають не відповідні технічні властивості того чи іншого об'єкта, а їхній вплив на охоронювані юридичні інтереси. Тому широке розуміння сутності ШІ на законодавчому рівні ЄС наче видається не критичним. Контекстно орієнтований підхід Artificial Intelligence Act, зокрема взаємозв'язок поняття «система ШІ» з конкретизацією різних категорій ризику, які ця сукупність технологій може представляти для правових інтересів та цінностей і які зазначений нормативно-правовий акт покликаний захистити, нівелює відповідний недолік. Незважаючи на те, що сфера дії цього закону поширюється на всі системи ШІ, основний акцент регулювання робиться саме на системах із високим рівнем ризику (Ruschemeier H., 2023). Серед таких Додатком 3 визначені системи ШІ в царині: біометричної ідентифікації та категоризації фізичних осіб; управління та експлуатації критичної інфраструктури; освіти й професійної підготовки; працевлаштування, управління працівниками та доступу до самозайнятості; доступу до основних приватних і державних послуг та пільг і користування ними; правоохоронних органів; управління міграцією, притулком і прикордонним контролем; здійснення правосуддя та демократичних процесів.

Слід зазначити, що на питанні відмежування ШІ від звичайного програмного забезпечення акцентували увагу й країни ЄС. Так, Чеська Республіка запропонувала змінити визначення «система ШІ» та скоротити список систем із високим ризиком. Зокрема, поняття «система ШІ» було рекомендовано звзунити до «системи, розробленої з певним рівнем автономії для досягнення заданого набору цілей, визначених людиною, з використанням машинного навчання та / або логіки чи підходів, що ґрунтуються на знаннях». Визначення підходів машинного навчання та підходів, що ґрунтуються на знаннях, за позицією представників Чеської Республіки, слід додати до преамбули тексту, щоб відрізнити ШІ від традиційного програмного забезпечення. І такий підхід видається більш слушним. В іншому випадку Artificial Intelligence Act по суті являтиме собою Закон про програмне забезпечення.

Крім того, деякі держави-члени, зокрема Чеська Республіка, висловилися щодо можливої зарегульованості систем ШІ. Зокрема, відповідне правове регулювання може охоплювати системи, які не спричиняють серйозного ризику порушення основних прав. Зважаючи на це, представники зазначеної вище країни запропонували: додати відповідне уточнення; видалити царини з налаштування страхування, біометричної категоризації, захисту навколишнього середовища, контролю забруднення та виявлення «діпфейків» зі списку варіантів використання ШІ з високим

рівнем ризику в Додатку III та внеможливити будь-яке редагування цього списку (зокрема його доповнення новими варіантами використання з високим рівнем ризику, а також видалення тих, які більше не становлять значних ризиків). При цьому, за позицією відповідної країни, системи ШІ можна вважати високоризиковими не тільки залежно від сфери його використання, але й якщо вони діють негайно, без перевірки людиною або якщо не є просто доповненням до людського рішення (Luca Bertuzz L., 2022). Така позиція Чеської Республіки є слушною. На початковому етапі видається неможливим визначити вичерпний перелік царин, у яких застосування систем ШІ видається високоризикованим. Крім того, навряд чи є обґрунтованою прив'язка високоризикованості систем ШІ до царини їх використання. Наприклад, формування економічних прогнозів за допомогою відповідних систем при реалізації зовнішньоекономічної політики може також сприяти підвищеним ризикам за рахунок зокрема неточності використаних даних і, як наслідок, загрожувати економічній безпеці тієї чи іншої країни. Так, у відносно стабільному середовищі системи ШІ цілком здатні враховувати тенденції даних, що розвиваються, без істотної втрати точності економічних прогнозів. Утім цього не можна стверджувати, коли відповідні системи стикаються з більш складним завданням, зокрема при структурних змінах у середовищі даних, коли раніше надійний індикатор стає ненадійним або коли кореляції поведінки значно змінюються. Яскравою ілюстрацією є приклад невідповідності оцінок ризиків, згенерованих ШІ, під час пандемії COVID-19. Криза негативно позначилася на продуктивності технології, оскільки вона спочатку не була підготовлена до такої події (Harker P., 2020; Bank of England, 2020). А отже, використання системою ШІ великих нетрадиційних і неструктурованих наборів даних із метою формування аналітичних прогнозів для реалізації зовнішньоекономічної політики може призвести до того, що державний орган (відповідальний за її реалізацію) зазнає системної помилки, якої зазвичай можна уникнути при використанні звичайних методів вибірки. А це в свою чергу підриває ефективність моніторингу кризових явищ і здатність своєчасного реагування на них із боку державних органів. Серед іншого, ризиками застосування ШІ при реалізації зовнішньої політики є можлива упередженість системи при збиранні даних або неточна та недостатня інформація. Наприклад, алгоритми прогнозування можуть віддавати перевагу інформації, яка краще представлена в доступі, зважаючи на те, що з цими прогнозами буде менше невизначеності (Goodman B., Flaxman S., 2016) або відхиляти певну інформацію (дані) на підставі якихось історичних рішень із відповідних питань. А тому досить важливо, щоб ризики, які можуть створити системи ШІ, були керовані людиною. На цьому зокрема зауважують у відкритому зверненні групи вчених до лабораторій ШІ щодо призупинення гігантських експериментів у відповідному напрямі. Дослідження й розробки в цій царині мають бути переорієнтовані на те, щоб зробити сьгоднішні потужні, сучасні системи точнішими, безпечнішими, більш інтерпретованими, прозорішими, надійнішими, узгодженими, такими, що заслуговують на довіру, та лояльними (Pause Giant AI Experiments).

У цьому випадку, окрім вищезазначеної пропозиції Чеської Республіки, хотілось би зафіксувати наперед та відзначити підхід Сполученого Королівства, де надійність системи ШІ залежить від відповідності міжгалузевим принципам, заснованим на принципах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), щодо ШІ: безпечний і надійний за задумом, прозорий і зрозумілий, справедливий та оскаржуваний (Pollet M., 2022). Відповідно, зазначений підхід видається доцільним урахувати в процесі можливого подальшого формування правового регулювання ШІ в Україні.

Серед іншого, недоліками Artificial Intelligence Act із боку політичної спільноти, фахівців, науковців було визначено: неможливість чіткого розмежування суб'єктів (постачальників, споживачів та інших) (стаття 3) і, як наслідок, притягнення їх до відповідальності; недосконалість системи управління ризиками (стаття 9); директивність закону щодо якості даних (статті 10-11) і ускладнення на цій підставі реалізації відповідних положень; виключення зі сфери дії закону систем ШІ, розроблених або використовуваних виключно у військових цілях (частина 3 статті 2) тощо (Gatley J., 2023; Ebers M. et al., 2021). Принагідно зазначимо: компромісний текст Artificial Intelligence Act, схвалений Республікою Словенія, яка головує в Раді ЄС, закликає (окрім виключення зі сфери дії закону систем ШІ, розроблених або використовуваних виключно у військових цілях) до додаткового виключення щодо систем ШІ, розроблених або використовуваних виключно з метою національної безпеки, зокрема національної економічної безпеки (адже відповідно до статті 4 (2) Договору про Європейський Союз (Treaty on European Union) ці питання є виключною відповідальністю кожної держави-члена) (Presidency compromise text, 2021).

Водночас за відсутності належних нормативних гарантій системи ШІ, у тому числі з результатами обробки персональної інформації, спостереження за фінансовими операціями, можуть використовуватися в державному секторі без будь-яких спеціальних обмежень щоразу, коли держава-член посилається на міркування «національної безпеки». А отже, виникають ризики застосування відповідних систем, зокрема порушення прав і свобод людини. Яскравим прикладом є сумнозвісний випадок зі шпигунським програмним забезпеченням Pegasus від NSO Group – приклад технології, спочатку розробленої виключно для цілей національної безпеки. Одна на практиці це програмне забезпечення також використовували в правоохоронних цілях, тобто для допомоги державним органам у виявленні

та запобіганні тероризму й злочинності, і навіть застосовували в цих обставинах для стеження, серед іншого, за міністрами, журналістами, протестувальниками та іншими особами різних країн. Це призвело до масових обмежень громадянського простору та масових порушень прав людини в усьому світі (SCO, 2022; USSC, 2023; Kaldani T., Prokopets Z., 2022).

Наведений приклад доводить важкість чіткої кваліфікації системи ШІ в контексті розвитку технологій як такої, що задіяна для розслідування / попередження ситуацій із відмиванням брудних коштів, наприклад, через іноземне інвестування, для роботи правоохоронних органів або з метою збереження національної економічної безпеки. Саме тому видається недоцільним виключати системи ШІ, розроблені або використововувані виключно з метою національної безпеки, із-під дії законодавства про ШІ.

Загалом, інші країни, зокрема США та Сполучене Королівство, дещо поступаються ЄС у прийнятті законодавства, пов'язаного зі штучним інтелектом. Водночас слід відзначити певні тенденції зазначених країн у відповідному напрямі. Так, у США Національний інститут стандартів і технологій (National Institute of Standards and Technology (NIST)) розробляє добровільну систему управління ризиками, яка має на меті втілити в життя основні принципи, що захищають індивідуальні права людини. Визнаючи, що ризики, пов'язані зі штучним інтелектом, за своєю суттю є «соціотехнічними», NIST розробляє «гнучкий, але вимірюваний» підхід до управління ризиками, пов'язаними зі штучним інтелектом, який охоплює ширший спектр потенційної шкоди, ніж більш технічні ризики, такі як кібербезпека. У грудні 2022 року США та ЄС домовилися про спільну роботу над Дорожньою картою щодо ШІ в рамках Ради з торгівлі та технологій США-ЄС (U.S.-EU Trade and Technology Council), яка в разі успіху може стати глобальним орієнтиром для регулювання ШІ, так само, як GDPR (General data protection regulation) привернув увагу законодавців у сфері захисту приватності на інших ринках (Walmesley-Browne L., 2023).

Щодо Сполученого Королівства, країна готує ґрунт для своєї майбутньої моделі регулювання ШІ. Незважаючи на існування в чинному законодавстві (зокрема Додатку 3 Закону про національну безпеку та інвестиції 2021 року) Сполученого Королівства визначення ШІ, для його регулювання уряд обирає інший підхід (NSIA, 2021) (децентралізований). Британський уряд представив свій «Проінноваційний підхід до регулювання ШІ» 18 липня 2022 року разом зі своїм новим законопроектом про захист даних та цифрову інформацію. Він слідує за презентацією у вересні минулого року Національної стратегії в галузі ШІ (National AI Strategy, 2022) – десятирічного плану, спрямованого на те, щоб Сполучене Королівство стало глобальною наддержавою в галузі ШІ (Pollet M., 2022).

Як і в ЄС, британський підхід до регулювання фокусується на додатках із високим ризиком, залишаючи осторонь низькі ризики, пов'язані з системами ШІ, щоб галузь не була обтяжена бюрократією. Утім уряд Сполученого Королівства відмовився від формування виключного переліку заборонених або високоризикових випадків використання відповідних систем та залишив регуляторним органам право вирішувати, чи використання ШІ в конкретному випадку є дозволеним, чи повинно підлягати «більш посиленому регуляторному впливу». Структура регулювання, як уже було зазначено, буде побудована на наборі міжгалузевих принципів, заснованих на принципах ОЕСР щодо ШІ. Принципи інтерпретуватимуться та застосовуватимуться на практиці існуючими регуляторними органами. Наприклад, таким органам буде доручено вирішити, що означає «справедливість» або «прозорість» для розробки або використання ШІ в контексті їхнього сектора чи області. Потім регуляторні органи вирішують, коли і як регульованим ними суб'єктам потрібно впроваджувати заходи, щоб продемонструвати, що ці принципи були враховані або дотримані, залежно від відповідного контексту (Pro-innovation approach AI, 2022).

Водночас, на відміну від підходу ЄС, за якого забезпечення дотримання Artificial Intelligence Act буде передане одному національному регулятору для кожної держави-члена, Сполучене Королівство планує надати різним регуляторним органам (регуляторів зв'язку Сполученого Королівства Ofcom, Управлінню з конкуренції та ринків (Competition and Markets Authority), Управлінню комісара з інформації (Information Commissioner's Office), Управлінню фінансової поведінки (Financial Conduct Authority) та Агентству з регулювання лікарських засобів і товарів медичного призначення (Medicines and Healthcare products Regulatory Agency)) право застосовувати індивідуальний підхід до використання ШІ в різних ситуаціях. Іншими словами, за позицією уряду Сполученого Королівства, розвиток ШІ не повинен обмежуватися фіксованим законодавством, а тому повинен вільно функціонувати в менш обмежувальному правовому полі, ніж у країнах ЄС (Gatley J., 2023). Такий підхід де в чому можна пояснити різними правовими системами зазначених країн.

Водночас делегування повноважень різним регулюючим органам у різних галузях та секторах може призвести до ненавмисних труднощів, що потенційно ускладнить навігацію в нормативному середовищі для бізнесу. Міжнародні компанії часто функціонують більш ніж в одному секторі, а також є одержувачами послуг ШІ в одному секторі й постачальниками в іншому. Співпраця та чіткий розподіл обов'язків між різними регуляторними органами, безперечно, будуть ключем до успіху цієї пропозиції (O'Donoghue C., Sarah O'Brien C., Zhang Y., 2022). Необхідність тісної

співпраці між регуляторними органами для вирішення завдань ШІ була підтверджена незалежним звітом Інституту Алана Тьюринга (Common Regulatory Capacity for AI). У звіті наголошується, що використання відповідних технологій тепер розширилося за масштабом та складністю в усіх сферах соціального та економічного життя й набуло загального характеру, із яким уже зіткнулися державні регулятори. Це, у свою чергу, потребує розробки їхньої спільної стратегії та взаємодії. Також очікується, що вони відіграватимуть провідну роль у спільному виявленні, оцінці та пріоритизації ризиків, на які поширюються принципи. Загалом надійна система управління ШІ є ключовим моментом використання ШІ. Така система щонайменше має включати: наявність нових та дієвих регуляторних органів, що займаються питаннями ШІ; нагляд і відстеження високопродуктивних систем ШІ та великих пулів обчислювальних потужностей; системи перевірки походження й водяних знаків, що допомагають відрізнити реальні моделі від синтетичних і відстежувати витoki моделей; надійну екосистему аудиту та сертифікації; відповідальність за шкоду, заподіяну ШІ; потужне державне фінансування технічних досліджень безпеки ШІ; а також добре забезпечені ресурсами інституції, які зможуть упоратися з серйозними економічними й політичними потрясіннями, до яких призведе впровадження ШІ (Pause Giant AI Experiments).

Що стосується самого поняття «система ШІ», британський уряд відмовився дати універсальне визначення, натомість вирішивши зосередитися на основних його характеристиках і можливостях, на які можуть спиратися регуляторні органи. Уряд вважає, що доцільно регулювати використання систем ШІ, а не саму технологію. Ідея полягає в тому, що це має забезпечити майбутнє британського регулювання ШІ, не перешкоджаючи інноваціям (O'Donoghue C., Sarah O'Brien C., Zhang Y., 2022; Pollet M. (2022)).

ДИСКУСІЯ

Artificial Intelligence Act — це перша глобальна спроба юридично регулювати використання систем ШІ. Зважаючи на це, відповідний нормативно-правовий акт став предметом дискусій, чи має він достатній потенціал для врегулювання відносин, які аналізуються в цій науковій роботі. Чи можна порівнювати штучний інтелект із комп'ютерною програмою та застосовувати в цьому випадку правове забезпечення за аналогією з регулюванням комп'ютерної програми (зокрема літературного твору) (Klian A., 2022)? Крім того, виникають систематичні питання про те, як можна домогтися ефективності регулювання динамічних технологій (які постійно розвиваються та вдосконалюються) засобами закону й чи можна загалом. Адже, як слушно зазначає Roman V. Yampolskiy, на сьогодні здається, що наша здатність створювати інтелектуальне програмне забезпечення набагато перевершує нашу здатність контролювати або навіть перевіряти його (Yampolskiy R., 2022).

Утім, без вирішення проблеми попередження ризиків, які системи ШІ можуть створити, зокрема для реалізації зовнішньоекономічної політики і, як наслідок, для національної економічної безпеки в цілому, шляхом розробки та прийняття відповідного правового регулювання, видається неможливим їх використання. Тому в сучасних умовах доцільно надати перевагу законодавчому врегулюванню цих відносин, а також відмежуванню систем ШІ від звичайного програмного забезпечення.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, можна зазначити, що системи ШІ є ефективним інструментом цифровізації зовнішньоекономічної, зокрема зовнішньоторговельної, політики в Україні та на міжнародному рівні. Водночас застосування такого інструмента на практиці потребує правого регулювання, зважаючи на можливі ризики, які він може створити, зокрема для економічної безпеки країни, прав і свобод людини, справедливого правосуддя тощо. Саме тому основна частина наукової роботи присвячена аналізу вже існуючого досвіду країн із відповідних питань.

Безперечно, у межах виконаного дослідження знайшли вияв лише найбільш актуальні питання правового регулювання ШІ в Україні та зарубіжних країнах (ЄС, США, Сполученому Королівстві), а також представлено можливі напрями вдосконалення вітчизняного законодавства в досліджуваній царині з урахуванням прогресивних підходів, закладених у міжнародних правових документах.

Загалом, підходи до правового регулювання ШІ в різних країнах є різними (проактивний підхід проти реактивного). Тим не менш, із огляду на потенційну визначеність, яку забезпечує законодавча база ЄС, і статус-кво, коли багато суб'єктів господарювання, зокрема США та Сполученого Королівства, уже прагнуть забезпечити відповідність нормам ЄС, щоб мати можливість зовнішньої торгівлі з європейськими країнами, новації в напрямі формування правового регулювання ШІ значною мірою залежатимуть від умов, які висуває ЄС. Іншими словами, технологічний сектор

може віддати перевагу відносній визначеності нормативно-правової бази, а не запропонованому «принциповому» підходу, зокрема Сполученого Королівства.

На національному рівні формування правового забезпечення систем ШІ перебуває на початковому етапі й відбувається дуже повільно. Попри наявність у Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні зобов'язань щодо імплементації європейських підходів щодо врегулювання особливостей розробки та застосування ШІ, доводиться констатувати, що відповідні завдання на сьогодні залишилися невиконаними. А отже, доцільною є активізація роботи в цьому напрямі, зокрема імплементація норм Artificial Intelligence Act у вітчизняне законодавство, але з урахуванням успішного досвіду інших країн (зокрема, Сполученого Королівства та США). У зв'язку з цим доводиться доцільність уточнення визначення ключового терміна – «штучний інтелект», а також відмежування його від звичайного програмного забезпечення (позиція Чеської Республіки).

Зважаючи на першочерговість для цілей правового регулювання саме впливу об'єкта такого регулювання на охоронювані юридичні інтереси, слушним видається підхід ЄС щодо взаємозв'язку на законодавчому рівні поняття «система ШІ» з категоріями ризику, які ШІ може являти для правових інтересів і цінностей і які відповідне законодавство покликане захистити. При цьому навряд чи є обґрунтованою прив'язка високоризикованості відповідної сукупності технологій до сфери їх використання. На початковому етапі видається неможливим визначити вичерпний перелік царин, у яких застосування систем ШІ визначається як високоризиковане.

Додатково наведено аргументи на користь доцільності визначення надійності системи ШІ залежно від відповідності принципам, заснованим на принципах ОЕСР: безпечний і надійний за задумом, прозорий і зрозумілий, справедливий та оскаржуваний (досвід Сполученого Королівства), та від того, чи діє ШІ негайно, без перевірки людиною, або чи є його дія доповненням до людського рішення (позиція Чеської Республіки).

Висловлено аргументи на користь існування єдиного національного регулятора в цій царині та конкретизації його правового статусу. Адже делегування повноважень декільком регулюючим органам у різних галузях та секторах може призвести до ускладнення їх взаємодії та, як наслідок, «навігації» в нормативному середовищі для суб'єктів господарювання. Наявність єдиного державного «центру» здатна значно спростити співпрацю та координацію інших державних інституцій, діяльність яких пов'язана з контролем різних аспектів ШІ.

Крім того, доводиться важливість правового регулювання систем ШІ, які розроблені або використовуються виключно з метою національної безпеки.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ

Автори отримують фінансування для цього рукопису в межах виконання наукового проєкту «Цифрова трансформація як нова парадигма зовнішньоекономічної політики України» відповідно до програми НАН «Гранти НАН України дослідницьким лабораторіям/групам молодих вчених України для проведення досліджень за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки 2022-2023 рр.» (№ 0122U002352).

REFERENCES / ЛІТЕРАТУРА

1. AIA (2021). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and Amending Certain Union Legislative Acts. COM/2021/206 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52021PC0206>.
2. Katkova, T. H. (2020). Shtuchnyi intelekt v Ukraini: pravovi aspekty. *Pravo i suspilstvo*, 6, 46-55. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.6.1.8>
3. Kostenko, O. V. (2021). Napriamy rozvytku prava u sferi Internet rechei (IoT) ta shtuchnoho intelektu. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*, 3, 130-136. <https://doi.org/10.15421/392161>
4. Krupchan, O., & Burylo, Y. (2022). Artificial intelligence challenges for private law and its methodology. *Private law and entrepreneurship*, 21, 5-15. <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2022.21.1>
5. Tsiapa, S. (2021). Ohliad zarubizhnykh zakonodavchykh initsiatyv stratehichnoho vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu v suchasnykh umovakh. *Informatsiia i pravo*, 2(37), 51-59. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.2\(37\).238336](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.2(37).238336)

6. Veale, M., & Borgesius, F. Z. (2021). Demystifying the Draft EU Artificial Intelligence Act Analysing the good, the bad, and the unclear elements of the proposed approach. *Computer Law Review International*, 22(4), 97-112. <https://doi.org/10.9785/crl-2021-220402>
7. Madiega, T. A. (2021). Artificial intelligence act. European Parliament: European Parliamentary Research Service. https://www.univiu.org/images/aauniviu2017/GP/co-curr/Artificial_intelligence_act.pdf
8. Kop, M. (2021). EU artificial intelligence act: the European approach to AI. Stanford-Vienna Transatlantic Technology Law Forum, Transatlantic Antitrust and IPR Developments, Stanford University, Issue 2. <https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/2021/09/2021-09-28-EU-Artificial-Intelligence-Act-The-European-Approach-to-AI.pdf>
9. Ebers, M. (2021). Standardizing AI-The Case of the European Commission's Proposal for an Artificial Intelligence Act. The Cambridge handbook of artificial intelligence: global perspectives on law and ethics. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3900378
10. Yampolskiy, R. (2022). On the Controllability of Artificial Intelligence: An Analysis of Limitations. JCSANDM [Internet], 11 (3). <https://journals.riverpublishers.com/index.php/JCSANDM/article/view/16219/13167>
11. Ferencz, J., López-González, J., & Oliván García, I. (2022). Artificial Intelligence and International Trade: Some Preliminary Implications. *OECD Trade policy Paper*, 160, 35. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/13212d3e-en.pdf?expires=1685358081&id=id&accname=guest&checksum=59DFCDEE70A59D65576BFA3B1B1610A8>
12. Banker, S. (2017). Global Trade Is Powered by Artificial Intelligence. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/stevebanker/2017/10/07/global-trade-is-powered-by-artificial-intelligence/>
13. Snow, J. (2020). AI Is a New Weapon in the Battle Against Counterfeits. *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/articles/ai-is-a-new-weapon-in-the-battle-against-counterfeits-11596805200>
14. WCO/WTO (2019). Study report on disruptive technologies. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wco-wto_e.pdf
15. ADC (2022). Abu Dhabi Customs launches AI-powered Tariff Management & Smart Classification System. *WebbFontaine*. <https://webbfontaine.com/2022/11/25/abu-dhabi-customs-launches-ai-powered-tariff-management-smart-classification-system/>
16. Degot, C., Duranton, S., Frédeau, M., & Hutchinson, R. (2021). The Boston Consulting Group estimates that monitoring and optimising emissions with AI solutions can help reduce greenhouse gas emissions by between 2.6 and 5.3 gigatons of CO2 equivalent. BCG. <https://www.bcg.com/publications/2021/ai-to-reduce-carbon-emissions>
17. Tsolakis, N. et al. (2021). Towards AI driven environmental sustainability: an application of automated logistics in container port terminals. *International Journal of Production Research*, 60(14), 1-21. <https://doi.org/10.1080/00207543.2021.1914355>
18. Strubell, E., A. Ganesh, and A. McCallum (2019). This is particularly due to the computational resources that necessitate similarly substantial energy consumption, for instance when training AI systems. Energy and Policy Considerations for Deep Learning in NLP, University of Massachusetts Amherst. <https://arxiv.org/pdf/1906.02243.pdf>
19. SDGs. Accelerating progress towards the United Nations Sustainable Goals (SDGs). ITU. <https://www.itu.int/en/ITU-T/AI/Pages/ai-repository.aspx>
20. Woloszko, N. (2020). Tracking activity in real time with Google Trends. OECD Economics Department Working Papers. OECD Publishing. Paris, 1634. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/tracking-activity-in-real-time-with-google-trends_6b9c7518-en
21. Klian, A. (2022). Pravove rehulivannia shtuchnoho intelektu v Ukraini ta sviti [Legal regulation of artificial intelligence in Ukraine and the world]. *Golaw*. <https://golaw.ua/ua/insights/publication/pravove-reguluyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-ta-sviti/>
22. Walmesley-Browne, L. (2023). TechUK at CES 2023 - Day Two: Regulating Artificial Intelligence. *TechUK*. <https://www.techuk.org/resource/techuk-at-ces-2023-day-two-regulating-artificial-intelligence.html>
23. Mökander, J., Axente, M., Casolari, F., & Floridi, L. (2022). Conformity assessments and post-market monitoring: a guide to the role of auditing in the proposed European AI regulation. *Minds Mach*, 32, 241-268. <https://doi.org/10.1007/s11023-021-09577-4>

24. Bomhard, D., & Merkle, M. (2021). Europäische KI-Verordnung. Der aktuelle Kommissionsentwurf und praktische Auswirkungen. *Recht Digit*, 6, 276 - 283. <https://docplayer.net/215819968-Die-europaische-ki-verordnung.html>
25. Ruschemeier, H. (2023). AI as a challenge for legal regulation – the scope of application of the artificial intelligence act proposal. *ERA Forum*, 23, 361 - 376. <https://doi.org/10.1007/s12027-022-00725-6>
26. Luca Bertuzz, L. (2022). AI Act: Czech Presidency pushes narrower AI definition, shorter high-risk list. Euractive. <https://www.euractiv.com/section/digital/news/ai-act-czech-presidency-pushes-narrower-ai-definition-shorter-high-risk-list/>
27. Harker, P. (2020). The Economics of Artificial Intelligence and Machine Learning. Speech at the Official Monetary and Financial Institutions Forum, September 29, Philadelphia, PA. <https://www.philadelphiafed.org/-/media/frbp/assets/institutional/speeches/harker/2020/09-29-20-official-monetary-and-financial-institutions-forum.pdf>
28. Bank of England (2020). The Impact of COVID on Machine Learning and Data Science in UK Banking. Quarterly Bulletin. <https://www.bankofengland.co.uk/quarterly-bulletin/2020/2020-q4/the-impact-of-covid-on-machine-learning-and-data-science-in-uk-banking>
29. Goodman, B., & Flaxman, S. (2016). European Union Regulations on Algorithmic Decision Making and a 'Right to Explanation'. <https://arxiv.org/pdf/1606.08813.pdf>
30. O'Donoghue, C., Sarah O'Brien, C., & Zhang, Y. (2022). UK government announces its proposals for regulating AI. ReedSmith. <https://www.technologylawdispatch.com/2022/09/privacy-data-protection/uk-government-announces-its-proposals-for-regulating-ai/>
31. Pause Giant AI Experiments: An Open Letter. <https://futureoflife.org/open-letter/pause-giant-ai-experiments/>
32. Gatley, J. (2023). Innovation v Regulation - how might the EU's AI Act affect the UK's own AI legislation? <https://www.scl.org/articles/12805-innovation-v-regulation-how-might-the-eu-s-ai-act-affect-the-uk-s-own-ai-legislation>
33. Ebers, M. et al. (2021). The European Commission's Proposal for an Artificial Intelligence Act - A Critical Assessment by Members of the Robotics and AI Law Society (RAILS). *Multidisciplinary Scientific Journal*, 4(4), 589-603. <https://doi.org/10.3390/j4040043>
34. Presidency compromise text (2021). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts - Presidency compromise text, 8115/20. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14278-2021-INIT/en/pdf.p.3>
35. SCO (2022). Pegasus Spyware Probe. Manohar Lal Sharma v Union of India. Supreme Court Observer. <https://www.scobserver.in/cases/manohar-lal-sharma-prime-minister-pegasus-spyware-probe-case-background/>
36. USSC (2023). U.S. Supreme Court lets Meta's WhatsApp pursue 'Pegasus' spyware suit. *Reuters*. <https://www.reuters.com/legal/us-supreme-court-lets-metas-whatsapp-pursue-pegasus-spyware-suit-2023-01-09/>
37. Kaldani, T., & Prokopets, Z. (2022). PEGASUS SPYWARE and its impacts on human rights. Information Society Department DGI. <https://rm.coe.int/pegasus-spyware-report-en/1680a6f5d8>
38. NSIA (2021). The National Security and Investment Act 2021 (Notifiable Acquisition) (Specification of Qualifying Entities) Regulations, 1264. <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2021/1264/schedule/3/made>
39. National AI Strategy (2022). National AI Strategy - AI Action Plan. Gov.UK. <https://www.gov.uk/government/publications/national-ai-strategy-ai-action-plan/national-ai-strategy-ai-action-plan>
40. Pro-innovation approach AI (2022). Establishing a pro-innovation approach to regulating AI. Policy paper. <https://www.gov.uk/government/publications/establishing-a-pro-innovation-approach-to-regulating-ai/establishing-a-pro-innovation-approach-to-regulating-ai-policy-statement>
41. Common Regulatory Capacity for AI. The Alan Turing Institute. <https://www.turing.ac.uk/research/publications/common-regulatory-capacity-ai>
42. Pollet, M. (2022). UK lays out regulatory model for Artificial Intelligence. EurActive. <https://www.euractiv.com/section/digital/news/uk-lays-out-regulatory-model-for-artificial-intelligence/>

Tetiana Hudima, Vladyslav Kamyshanskyi

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A TOOL FOR DIGITALIZATION OF FOREIGN ECONOMIC POLICY: PECULIARITIES OF LEGAL REGULATION

The article is devoted to the study of the peculiarities of legal regulation of artificial intelligence systems in Ukraine and at the international level with a view to identifying further ways of its improvement at the national level. The author proves the effectiveness of the relevant systems in the process of digital transformation of foreign economic policy, in particular, foreign trade policy in Ukraine and at the international level. At the same time, the use of artificial intelligence systems in the relevant areas requires legal regulation, considering the possible risks it may pose, in particular to the country's economic security, human rights and freedoms, etc. That is why the main part of the research is devoted to the analysis of the existing experience of countries on the relevant issues.

It is determined that the approaches of countries to the legal regulation of artificial intelligence in their countries are different (the proactive approach of the European Union versus the reactive approach of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the United States of America). At the national level, the formation of legal support for artificial intelligence systems is at an early stage and is very slow. On this basis, the author substantiates the expediency of intensifying work in this area, in particular, the implementation of the provisions of the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying down Harmonized Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and Amending Certain Union Legislative Acts, COM/2021/206 final into national legislation, but taking into account the successful experience of other countries (in particular, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the United States of America). The author proves the expediency of clarifying: (1) the definition of the key term "artificial intelligence", in particular, its distinction from ordinary software (the position of the Czech Republic), (2) legislative approaches to determining the level of risk of artificial intelligence systems.

The author substantiates the expediency of having a single national regulator in this area and specifies its legal status. In addition, the author proves the importance of legal regulation of artificial intelligence systems developed or used exclusively for national security purposes.

Keywords: artificial intelligence, legal regulation, foreign economic policy, digitalization, Artificial Intelligence Act, economic security, human rights

JEL Classification: F13, F52, K29